

КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ – це злочини, що полягають у використанні особами, уповноваженими на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, наданих їм службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей у корисливих або інших особистих інтересах, інтересах третіх осіб, наданні таким особам неправомірної вигоди, а також у приховуванні чи потуранні вказаним діянням.

За загальним правилом ознаками, що визначають сутність **К. з.**, є: 1) особлива сфера соціальних відносин, в якій можливе вчинення **К. з.**, – сфера публічної влади (державного управління та місцевого самоврядування); 2) неправомірне використання (зловживання) відповідною службовою особою наданих їй повноважень та пов'язаних із ними можливостей; 3) діяльність всупереч інтересам суспільства, держави – задоволення шляхом такого використання (зловживання) особистого інтересу чи інтересу третіх осіб; 4) спеціальний суб'єкт – особа публічної влади (уповноважена на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування).

Залежно від мотивації вчинення (змісту інтересу, задовольнити який прагне корупціонер) **К. з.** поділяються на: 1) **К. з.**, пов'язані з протиправним використанням влади або службових повноважень для отримання матеріальних благ, послуг або переваг чи заволодіння чужим майном або правом на нього; 2) **К. з.**, пов'язані з протиправним використанням влади або службових повноважень для задоволення інших (некорисливих) особистих інтересів чи інтересів третіх осіб.

К. з. також можуть бути поділені на безумовно корупційні та умовно корупційні. Безумовно **К. з.** є суспільно небезпечні діяння, всі ознаки яких, що вказують на їх корупційний характер, зазначені в законі чи з необхідністю випливають з його змісту. Ці злочини завжди пов'язані зі зловживанням службовими особами наданого їм владою або посадовими повноваженнями і завжди вчиняються з корисливої або іншої особистої заінтересованості. Класичним прикладом таких злочинів є одержання хабара (віднедавна за КК

України – це прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК)). До так званих умовних **К. з.** належать злочини, вчинення яких не завжди супроводжується ознакою корупційності, – в одних випадках вони мають корупційний характер, в інших – ні. Це, як правило, пов'язано із законодавчим описом ознак суб'єкта злочину (може вчинятися як службовими, так і неслужбовими особами) та суб'єктивної сторони злочину (для наявності складу злочину закон не вимагає корисливої мотивації чи іншої особистої заінтересованості). Прикладом таких злочинів може бути нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів із бюджету без установлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК), суб'єктивна сторона яких не пов'язується з корисливою або іншою особистою заінтересованістю. Крім того, ще одну групу **К. з.** можуть складати злочини, законодавчий опис яких не вказує на ознаки корупції, але які можуть бути віднесені до корупційних внаслідок безпосереднього (інколи нерозривного) зв'язку з останніми. Зокрема, таким злочином є давання хабара (віднедавна за КК України – пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК)).

Останнім часом в Україні істотно розширено сферу відносин, що визнаються корупційними. Зроблено це за рахунок віднесення до цієї сфери будь-якої службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг, а також розширення кола осіб, які визнаються суб'єктами корупції. Внаслідок цього відбулося збільшення кількості видів корупційних правопорушень загалом і **К. з.**, зокрема.

Чинне законодавство України не визначає поняття **К. з.**. Натомість, КК України містить вичерпний перелік **К. з.** – усього 19 видів. Згідно з приміткою до ст. 45 КК України (доповнена цією приміткою у 2015 р.) **К. з.** відповідно до цього Кодексу вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання слу-

жбовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364¹, 365², 368-369² цього Кодексу.

Перевагою такого підходу є законодавчо визначена юридична чіткість щодо розуміння **К. з.**, яка має забезпечити реалізацію принципу законності у правозастосовній діяльності відповідних суб'єктів (зокрема, органів досудового розслідування та суду).

Вчинення **К. з.** має особливі (більш тяжкі) наслідки як кримінально-правового, так і загальноправового характеру. Так, у разі вчинення **К. з.** кримінальний закон установлює відповідні обмеження щодо звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від покарання та його відбування, призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, а також застосування амністії та помилування. Особи, уповноважені на виконання функцій держави (державні службовці, військовослужбовці тощо), які звільняються з державної (військової) служби у зв'язку із засудженням за **К. з.** (умисне кримінальне правопорушення, вчинене з використанням свого посадового становища), позбавляються права на одержання спеціальної пенсії. У таких випадках пенсія їм призначається на загальних підставах. Чинним законодавством також передбачено заборону для таких осіб на зайняття певних державних посад або зайняття відповідною діяльністю.

Лит.: Мельник М. Корупційні злочини: сутність і поняття // Право України. – 2000. – № 11. – С. 126–130.

М. І. Мельник.